Socialstyrelsen

Vidensopsamling om fritidspas

Erfaringer og inspiration fra kommuner med fritidspasordninger og tidligere fritidspasinitiativer

juni 2021

Viden til gavn

Publikationen er udgivet af
Socialstyrelsen
Edisonsvej 1
5000 Odense C
Tlf: 72 42 37 00
E-mail: info@socialstyrelsen.dk
www.socialstyrelsen.dk

Udgivet juni 2021

Download eller se rapporten på
www.socialstyrelsen.dk.

Der kan frit citeres fra rapporten med angivelse
af kilde.

ISBN: 978-87-94059-48-0

Indhold

Forord 1
Et aktivt fritidsliv er vigtigt for alle børn og unge 3
Om vidensopsamlingen 3
Lovgivningsmæssige rammer og muligheder 5
Målgruppen for fritidspas 7
Metoden bag fritidspas 10
Implementering af fritidspas 12
Effekt af fritidspasordninger 16
Økonomi og omkostningsvurdering – to modeller 18
Perspektivering 20
Litteratur 22
Bilag 23

Forord

Et aktivt fritidsliv giver udsatte børn og unge mulighed for at mødes om 'et fælles tredje' på lige fod med andre børn og unge.

Forskning viser imidlertid, at udsatte børn og unge er mindre aktive i organiserede fritidsaktiviteter, end børn generelt er i Danmark. Det kan eksempelvis skyldes dårlige økonomiske forhold i familien eller manglende støtte og opbakning fra forældrene. Som følge heraf mister denne målgruppe muligheden for at knytte relationer og opbygge sociale kompetencer, som på sigt kan være med til at hjælpe dem ud af udsatheden.

Der har i mange danske kommuner, henover de seneste 10-15 år, været afprøvet forskellige fritidspasordninger med henblik på at øge udsatte børn og unges deltagelse i fritidsaktiviteter gennem økonomisk støtte og vejledning. Evalueringer af fritidspas viser, at det generelt har bidraget positivt til at få flere udsatte børn og unge inkluderet i det organiserede fritidsliv.

En undersøgelse fra 2019 viser imidlertid en stagnation i antallet af kommuner, der tilbyder fritidspas. På den baggrund er der, som en del af aftalen om udmøntning af reserven til foranstaltninger på social-, sundheds- og arbejdsmarkedsområdet for 2020-2023, afsat 22,3 mio. kr. i 2021-2023 til en ansøgningspulje, som kan søges af kommuner, der ikke i forvejen har en fritidspasordning.

Formålet med denne vidensopsamling er at etablere et fagligt grundlag og en ramme som de kommuner, der modtager midler gennem ansøgningspuljen, kan arbejde ud fra for at etablere en velfungerende fritidspasordning.

Vidensopsamlingen har desuden til formål at give et opdateret overblik over bedste viden og erfaring på området, som kan tjene til inspiration for det videre arbejde med fritidspasordninger i alle landets kommuner.

Der rettes en stor tak til de ansvarlige for fritidspasordningerne i Viborg og Holstebro kommuner, som begge har leveret et vigtigt indblik i arbejdet med fritidspasordninger i praksis.

God læselyst!

Et aktivt fritidsliv er vigtigt for alle børn og unge

Fritidsliv er en vigtig del af den hverdag, som børn og unge dannes, formes og udvikler sig i. Organiseret foreningsliv skaber en arena, hvori børn og unge får mulighed for at træne deres sociale og samfundsmæssige kompetencer. Samtidig er foreningerne og aktiviteterne en god mulighed for, at børnene kan få succesoplevelser, hvis foreningerne sørger for at skabe rammer, der passer til børnenes og de unges niveau.

For mange børn og unge er et aktivt fritidsliv en selvfølgelighed, som italesættes og støttes gennem stærk forældreopbakning. For udsatte børn og unge kniber det imidlertid med at deltage i foreningsaktiviteter i samme omfang, hvilket kan være med til at forstærke udsatheden[1]. Med fritidspas er formålet at hjælpe de børn og unge, som ellers ville være forblevet ekskluderet fra det vigtige foreningsfællesskab, med at få en fod ind i foreningslivet.

Fritidspas er et tilbud til børn og unge under 18 år[2], der lever under sociale, økonomiske og/eller kulturelle forhold, som bevirker, at de ikke deltager i et fritidstilbud i det organiserede fritidsliv. Fritidspas kan organiseres og sammensættes på mange forskellige måder, men defineres overordnet som en ordning med kommunal forankring, der består af en kombination af fritidsvejledning og økonomisk støtte til kontingent og udstyr for udsatte børn og unge.

De konkrete mål for fritidspas er:

- at øge andelen af målgruppens deltagelse i fritidstilbud,
- at styrke målgruppens netværksdannelse,
- at øge målgruppens livskvalitet gennem fysisk og social aktivitet,
- at sikre en øget forældreopbakning til børnenes/de unges fritidsliv,
- at udarbejde metoder til inkludering af målgruppen i foreningslivet.

Denne vidensopsamling redegør for eksisterende erfaring på området med henblik på at skitsere anbefalinger, opmærksomhedspunkter og væsentlige spørgsmål, som knytter sig til at etablere og drive en fritidspasordning i praksis.

Om vidensopsamlingen

Socialstyrelsen har, som led i vidensopsamlingen, foretaget en spørgeskemaundersøgelse, som i foråret 2021 er sendt ud til landets 98 kommuner med afklarende spørgsmål om, hvorvidt kommunerne har en eksisterende fritidspasordning[3], og hvad denne ordning består i. Besvarelserne har bidraget – både på et individuelt og et aggregeret niveau – til det opdaterede vidensoverblik, som der redegøres for i denne vidensopsamling. 94 ud af landets 98 kommuner

[1] Fra Børneforløbsundersøgelsen i Ottosen et al. (2018) ved vi, at der er en social skævhed i børn og unges foreningstilslutning. ”38 pct. af de adspurgte 7-19-årige, der lever i en fattig familie, går ikke til sport eller motion i en forening eller klub. Det samme gælder for 19 pct. af de børn og unge, der ikke lever i fattigdom – altså halvt så stor en andel”, (Ottosen et al. (2018), s. 160)

[2] I en opgørelse fra Idrættens analyseinstitut (2019) over kommuner med fritidspasordning fra november 2019, ses aldersintervallet i udbuddet for de kommuner, som i forvejen råder over en fritidspasordning at variere fra kommune til kommune, men med en klar overvægt til aldersgruppen: under 18 år. Det kan have betydning for den økonomiske og administrative ansvarsfordeling internt i kommunen, hvor man lægger snittet i forhold til aldersgruppe.

[3] En fritidspasordning er i spørgeskemaet defineret som en ordning hvor en eller flere fritidsvejledere (eller andre faggrupper) kan hjælpe udsatte børn og unge i gang med en fritidsaktivitet i det organiserede fritidsliv. Som en del af ordningen er det også muligt at søge støtte til kontingent og udstyr. Hvis kommunerne har en ordning som minder om en fritidspasordning, har de haft mulighed for at uddybe hvad ordningen indeholder.

har svaret på spørgeskemaundersøgelsen, hvoraf 66% af kommunerne tilkendegav at have en fritidspasordning jf. tabel 1.

Tabel 1
Antal kommuner med og uden fritidspasordning

Fritidspasordning	Antal	Pct.
Kommuner med fritidspasordning	62	66 pct.
Kommuner uden fritidspasordning	32	34 pct.

Anm.: N=94 kommuner.
Kilde: Socialstyrelsens spørgeskemaundersøgelse om fritidspas 2021

Tabel 2
Antal kommuner fordelt på type af fritidspastilbud

Fritidspastilbud	Antal	Pct.
Fritidsvejledning og kontingentstøtte	20	32,3 pct.
Kun kontingent- og udstyrsstøtte	42	67,7 pct.

Anm.: N=62 kommuner. Opgørelsen er baseret på kommuner, der tilbyder fritidspasordning.
Kilde: Socialstyrelsens spørgeskemaundersøgelse om fritidspas 2021

Foruden spørgeskemaundersøgelsen er der foretaget en litteratursøgning, som har bidraget med et overblik over aktuel forskning og litteratur på området. Den udvalgte litteratur kan findes sidst i denne vidensopsamling.

Socialstyrelsen har ligeledes foretaget afdækkende interviews med to kommuner, henholdsvis Viborg og Holstebro, som begge har en fritidspasordning. Der er med hver af disse to case-kommuner foretaget både et struktureret interview til udarbejdelse af en omkostningsvurdering[4] og et semistruktureret, eksplorativt interview med henblik på at få viden om implementeringen af fritidspasordningen i de to kommuner.

De to kommuner er udvalgt på baggrund af et forudgående kendskab til kommunerne og en betragtning om, at de har kunnet bidrage med to forskelligartede eksempler på organiseringsmuligheder. Det skyldes, at fritidspasordningen i de to kommuner adskiller sig væsentligt fra hinanden i karakter og omfang.

På baggrund af dette er denne vidensopsamling udarbejdet. Den redegør for:

1. Lovgivningsmæssige rammer og muligheder
2. Relevant viden og erfaring fra praksis
3. Udvalgt forskning og litteratur på området

Afdækningen af relevant viden og erfaring fra praksis tager udgangspunkt i Socialstyrelsens værktøj "*Vidensdeklarationen*"(Socialstyrelsen, 2017b) som har til formål at vejlede om vidensgrundlaget for indsatser og metoder på det sociale område. Vidensdeklarationen baserer sig på fem videnstemaer, som tilsammen giver et billede af den aktuelt bedste viden om en indsats eller metode.

[4] Omkostningsvurderingen kan findes her: https://socialstyrelsen.dk/udgivelser/omkostningsvurdering-af-fritidspas og redegøres for under afsnittet, *Viden om Økonomi*

De fem videnstemaer er:

- viden om målgruppen
- viden om metode
- viden om implementering
- viden om effekt
- viden om økonomi

Lovgivningsmæssige rammer og muligheder

Fritidspas indgår som en del af det tidligt forebyggende arbejde, hvor kommunernes lovmæssige betingelser og rammer primært er knyttet til §11 i Lov om social service[5]. Der er ingen lovmæssige bestemmelser, der forpligter kommunerne til at have en fritidspasordning eller imødekomme børn og unges behov for hjælp og støtte til at deltage i fritidsaktiviteter.

Til gengæld er der, med lovændringen af serviceloven i 2014, indført en tilføjelse til §11, som giver kommunerne muligheden for at tilbyde økonomisk støtte til fritidsaktiviteter til børn og unge, som led i det tidlige forebyggende arbejde, hvis kommunerne ønsker det.

I 2014 blev §11, stk. 6 således indført, som lyder:

> *"Kommunalbestyrelsen kan som led i det forebyggende arbejde beslutte at tilbyde økonomisk støtte til fritidsaktiviteter til børn og unge, der har behov for særlig støtte. Kommunalbestyrelsen kan fastsætte kriterier for tildeling af støtte efter 1. pkt.[6] Kommunalbestyrelsens afgørelse om tildeling af støtte til fritidsaktiviteter kan ikke indbringes for anden administrativ myndighed."*

Med tilføjelsen af §11, stk. 6 i serviceloven har kommunerne et lovmæssigt grundlag for at give børnene og de unge, der ellers ikke deltager i fritidsaktiviteter, muligheden for at deltage i fritidsaktiviteter på lige fod med andre børn og unge ved at yde økonomisk støtte til udgifter i forbindelse med fritidsaktiviteter, som eksempelvis til kontingent og udstyr. Den økonomiske støtte, der kan bevilges efter §11, stk. 6, kan således fungere understøttende for den tidlige forebyggende indsats, der primært bevilges efter servicelovens §11, stk. 3.

[5] Herefter refereret til som serviceloven

[6] "Pkt. 1" betyder her "første punktum" og henviser til første del af stk. 6. Det vil sige teksten til det første punktum: *Kommunalbestyrelsen kan som led i det forebyggende arbejde beslutte at tilbyde økonomisk støtte til fritidsaktiviteter til børn og unge, der har behov for særlig støtte.*

Jf. servicelovens §11 stk. 3 er kommunerne forpligtede til at:

"tilbyde en forebyggende indsats til barnet, den unge eller familien, når det vurderes, at støtte efter nr. 1-4 kan imødekomme barnets eller den unges behov. Kommunalbestyrelsen kan tilbyde følgene forebyggende indsatser:

1. *Konsulentbistand, herunder familierettede indsatser*
2. *Netværks- eller samtalegrupper*
3. *Rådgivning om familieplanlægning*
4. *Andre indsatser, der har til formål at forebygge et barns eller en ungs eller familiens vanskeligheder" (SEL, §11, stk. 3)*

Det er således via § 11, stk. 3, at der kan tilbydes rådgivning om fritidsaktiviteter (fx vejledning om, hvilke muligheder der er i et konkret område).

Fritidspas er ikke et lovpligtigt tiltag, og derfor er det op til den enkelte kommune, om den ønsker en fritidspasordning. Det er dermed op til den enkelte kommune, om den vil benytte muligheden for at give rådgivning (jf. §11, stk. 3) og økonomisk støtte (jf. §11, stk. 6) til fritidsaktiviteter.

I Socialstyrelsens inspirationsmateriale om servicelovens §11, stk. 3, står der: *"Kommunerne har mulighed for at fastsætte kriterier for tildeling af økonomisk støtte til fritidsaktiviteter og fravige princippet om en konkret, individuel vurdering. En kommune vil for eksempel kunne opstille kriterier for familiens økonomiske forhold eller en målrettet indsats for et særligt boligområde. Et eksempel herpå drejer sig om en kommune, der har besluttet at give støtte alene til kontingent (ikke udstyr) på et max beløb på kr. 1500 og til én aktivitet årligt."* (Socialstyrelsen, 2017a)

Af spørgeskemaundersøgelsen fremgår det, at lovgrundlaget ikke vægtes højt af de adspurgte i deres arbejde med fritidspas. Få kommuner henviser dermed til konkret lovgivning som grundlag for deres fritidspasordning[7].

Der ses varierende kommunale organiseringer af fritidspastilbuddet. I nogle kommuner er indsatsen en del af Børn- og Ungeforvaltningen, mens det andre steder hører under Kultur- og fritidsforvaltningen. Desuden ses der forskellige grader af kommunal forankring af ordningen. I nogle kommuner har man indgået samarbejdsaftaler med civilsamfundsorganisationer (eksempelvis BROEN, Red Barnet og DGI), mens andre kommuner har udliciteret fritidsvejledningsdelen[8].

[7] Ud af de 14 kommuner, der henviser til konkret lovgivning, refererer otte kommuner til servicelovens bestemmelser, primært §11 stk. 6, mens tre kommuner fortæller, at de forholder sig bredt til serviceloven med samspil blandt andet imellem §11 og §52, og en kommune refererer til beregningsreglerne for friplads i serviceloven. To kommuner henviser til kommunalfuldmagten, mens tre kommuner fortæller, at de følger folkeoplysningsloven. De resterende kommuner svarer enten ikke på spørgsmålet, ellers svarer de, at de ikke bruger en bestemt lovgivning.

[8] De forskellige organiseringsmodeller udfoldes i afsnittet *Metoden bag fritidspas.*

I alt svarede 13 kommuner i spørgeskemaundersøgelsen, at de har et samarbejde med en civilsamfundsorganisation. Det drejer sig både om kommuner, som har svaret, at de har en fritidspasordning, og kommuner, som har svaret, at de ikke har en fritidspasordning. Fem kommuner, som ikke har en fritidspasordning, har svaret, at de enten henviser til eller samarbejder med en civilsamfundsorganisation om at give børn og unge mulighed for at deltage i fritidsaktiviteter i deres kommune.

Målgruppen for fritidspas

Når en kommune skal i gang med at etablere en fritidspasordning, anbefales det, at man internt i kommunen er enige om hvilken målgruppe, der vil kunne drage nytte af en sådan[9]. Definitionen af målgruppen har betydning for, hvor indsatsen forankres, og hvordan udgifterne fordeles i de kommunale forvaltninger. En fælles definition, af hvem målgruppen er, giver et godt udgangspunkt for at skabe enighed om og beskrive kommunens samlede indsats på fritidsområdet over for målgruppen.

Baseret på tidligere erfaringer med satspuljefinansierede fritidspasordninger[10] ses det, at kommunerne tilrettelægger deres ordning målrettet enten en eller begge af nedenstående

[9] Råd nummer et i ”10 gode råd om udsatte børn og unges fritidsliv”, (Servicestyrelsen, 2010).
[10] Satspuljen var et beløb, som hvert år i perioden 1993-2019 blev afsat til initiativer, der har til formål at forbedre vilkårene for svage og udsatte grupper samt personer på overførselsindkomst. Fritidspasinitiativet har været en del af satspuljen i 2006-2009 og i 2010-2014.

målgrupper. Kommunerne kan også vælge at lade børn og unge med handicap være en del af deres målgruppe[11].

Definition af udsatte børn og unge: [12]
Et fællestræk ved udsatte børn og unge er, at de har personlige og sociale kompetencer til relativt let at kunne indgå i fritidsaktiviteter. Det er ligeledes sjældent, at børnene/de unge eller deres familier har en sag i socialforvaltningen. Årsagen, til at de alligevel ikke deltager i fritidsaktiviteter, er primært forhold i familien eller omgivelser, eksempelvis en svag forældreopbakning og/eller manglende økonomiske ressourcer.

Definition af stærkt udsatte børn og unge:
Stærkt udsatte børn og unge er en gruppe, der foruden ofte at have utilstrækkelig forældreopbakning mm. også er karakteriseret ved at have massive personlige, sociale og adfærdsmæssige problemer, som gør det vanskeligt for dem at fungere i en social sammenhæng uden hjælp og støtte fra en voksen.

Erfaringer fra tidligere ansøgningspuljer med fritidspas viser, at den primære målgruppe for indsatsen er børn og unge (ibid, s. 5):

- med forældre, som ikke har økonomisk og/eller sociale og personlige ressourcer til at støtte op om deres barns fritidsliv,
- uden store adfærdsmæssige problemer og/eller lidelser,
- fra familier, der typisk ikke modtager sociale foranstaltninger efter § 52 i serviceloven,
- med en anden etnisk baggrund end dansk eller flygtningebaggrund, hvor forældrenes forståelse for foreningslivets potientialer og betingelser er begrænsede.

Det afgørende fællestræk ved gruppen af udsatte børn og unge er således, at de har en svag forældreopbakning, som vanskeliggør deres betingelser for at deltage i foreningslivet på lige vilkår med deres jævnaldrene.

I spørgeskemaundersøgelsen fremgår det, at omkring 25 pct. af de kommuner, som har en fritidspasordning (kombinationen af fritidsvejledning og muligheden for kontingentstøtte), har udvidet deres målgruppe i forhold til tidligere undersøgelser, så man nu er inden for målgruppen, blot man ikke er foreningsaktiv - altså alene ved ikke at gå til en fritidsaktivitet i det organiserede foreningsliv.

Et eksempel er de kommuner, der samarbejder med Red Barnets "*Plads til alle*"-indsats[13], som overordnet er defineret som "*børn, hvis forældre af økonomiske, sociale, kulturelle eller helbredsmæssige grunde ikke har mulighed for at sikre eller understøtte deres børns deltagelse i fritidslivet*".

På spørgsmålet: "*Hvilken målgruppe henvender fritidspas i jeres kommune sig til?*" fremhæver de 62 kommuner, som har en fritidspasordning, følgende kriterier for deres målgruppeafgrænsning, som det fremgår af tabel 3:

[11] Personer med handicap er stærkt underrepræsenterede i det almindelige fritidsliv (Sandø, 2009). En lang række af de erfaringer, der er gjort i regi af fritidspas", vurderes at kunne være nyttige initiativer for integration af børn og unge med handicap i det almindelige fritidsliv.
[12] (Oxford Research, 2009)
[13] *Plads til alle* er et samarbejde mellem Red Barnet/ DBU og 23 kommuner i 2015 – 2018.

Tabel 3
Kommunernes kriterier for målgruppen:

Målgruppe afgræsning	Antal kommuner
Indkomst	15
Bopælsområder	4
Etnicitet/flygtningestatus	5
Deltagelse i organiseret fritidsaktivitet	14
Sårbarhed (Overvægt, ensomhed, diagnose, handicap og andet)	20
Intet svar	4

Anm.: N=62 kommuner. Opgørelsen er baseret på kommuner, der tilbyder fritidspasordning[14].
Kilde: Socialstyrelsens spørgeskemaundersøgelse om fritidspas 2021

Erfaringer fra tidligere fritidspasforsøg (Center for Kriminalitetstruede unge , 2012) viser, at børn og unge med tunge adfærdsmæssige problemer ikke umiddelbart kan rummes i de frivillige foreninger blot med økonomisk støtte og en fritidsvejleder til at følge dem de første par gange. At indgå i det organiserede fritidsliv sikrer som oftest en udvikling hos de deltagende børn og unge, men forudsætter også sociale kompetencer i en vis udstrækning. En undersøgelse fra VIVE af "*get2sport*" (Christensen G. & Christensen M. L., 2021) viser ligeledes, at DIF har en udfordring med at få de mest udsatte børn og unge i udsatte boligområder ind i foreningerne. At få gruppen af stærkt socialt udsatte integreret i de frivillige foreninger vil formentlig kræve en udvidet fritidsvejlederindsats, som foruden at stille pædagogiske krav til fritidsvejlederen også forudsætter kapacitetsopbygning, opkvalificering og foreningsudvikling, så de lokale foreninger kan rumme denne målgruppe[15].

Spørgeskemaundersøgelsen afdækker, at de fleste børn og unge henvises til fritidspasordningen gennem fagpersoner i kommunen. Fagpersonerne står for 65 – 85% af henvisningerne. Foreningerne og børnenes forældre står for 15 - 35% af henvisningerne, og en meget lille del henvises af andre personer. Det gælder både ordninger, hvor der er tilknyttet en fritidsvejleder, og ordninger hvor der kun kan søges om kontingentstøtte. Hvis der er tilknyttet en fritidsvejleder, tages der direkte kontakt til ham/hende, som efterfølgende kontakter familien. I kommuner, hvor der kun er en kontingentstøtteordning, søges der støtte fra en pulje med samtykke fra familien. Puljerne kan typisk søges af foreninger, sundhedsplejersker, lærere, pædagoger og sagsbehandlere.

Der findes meget lidt data om, hvilke erfaringer fritidspasordningerne har med at fastholde børnene og de unge i indsatsen. Der kan være grund til at styrke denne viden, her illustreret med følgende anbefaling fra en evaluering af fritidspas i Fredericia Kommune (Center for Idræt og biomekanik, 2015) *"[det anbefales, red.], at der følges op på, hvor mange af børnene og de unge, som får 'anvist' en fritidsaktivitet, der fortsat er aktiv i foreningen eller institutionen fx et halvt år, et år og to år efter, at de begyndte på aktiviteten*".

[14] Målgruppeinddelingerne baserer sig på kommunernes besvarelser af, hvad der vægter højest, når de definerer deres målgruppe og der må derfor forventes overlappende målgruppeinddelinger i kommunerne.
[15] Et eksempel kunne her være modeller med Sociale partnerskaber, som man ser det i Københavns Kommune eller længerevarende 1:1-støtte, som blandt andet praktiseres i forbindelse med Idrætsprojektet i København til de børn og unge, der har det særligt vanskeligt.

Metoden bag fritidspas

Da fritidspasordningen første gang blev introduceret som koncept i Danmark, byggede den metodiske tilgang til at introducere børn og unge til det organiserede fritidsliv på den norske model, *Fritid med Bistand*[16].

Modellen hviler på et teoretisk fundament bestående af kernebegreber i social udviklingsteori, som empowerment, normalisering, tillid og mestring.

Formålet med metoden er at facilitere en inklusionsproces af barnet eller den unge, som gennem støtte og stilladsering i starten, gør vedkommende i stand til på sigt selv at tage vare på sin egen trivsel ved at få styrket sine kompetencer, sin sociale kapital og sit eget selvbillede.

Modellen består af seks trin, som skitseres af tabel 4 her:

Tabel 4
Model for Fritid med Bistand:

Trin	Indhold
Trin 1	**Første møde** Fritidsvejlederen præsenterer konceptet for barnet/den unge. Hvis barnet/den unge efterfølgende ønsker at prøve et fritidstilbud, aftales et nyt møde, hvor rammerne for samarbejdet mellem deltageren og fritidspas-tilbuddet aftales. Aftalen mellem barnet/den unge og fritidsvejlederen er gensidig og frivillig. Aftalen omfatter møder mellem barnet/den unge og fritidsvejleder med henblik på at vælge fritidsaktivitet, besøge en forening, der udbyder aktiviteten, starte et forløb op i en forening og følge op på aktiviteten.
Trin 2	**Ønsker og drømme** Når der er indgået en aftale, tages første skridt i processen med at finde en fritidsaktivitet til barnet/den unge
Trin 3	**Kortlægning af interesser** Fritidsvejlederen hjælper barnet/den unge med at få overblik over mulighederne for et fritidstilbud. Har barnet/den unge en specifik drøm, er det vejlederens opgave at hjælpe til at afprøve idéer og ønsker inden for det muliges grænse.
Trin 4	**Valg af aktivitet** Når barnet/den unge har fået præsenteret de forskellige fritidsaktiviteter, er det ham eller hende, der vælger en aktivitet, som skal afprøves.
Trin 5	**Find brobygger** Når barnet/den unge har valgt en aktivitet, kontakter vejlederen den pågældende forening og fortæller, at barnet/den unge gerne vil deltage.
Trin 6	**Inklusion og opfølgning** Målet er at integrere deltageren i fritidsaktiviteten. Det er vigtigt, at der evalueres regelmæssigt, og at der følges aktivt op på barnets/den unges forløb

Kilde: www.fritidmedbistand.no

Målet med metoden er at integrere deltageren i fritidsaktiviteten. Det er vigtigt, at der evalueres regelmæssigt, og at der følges aktivt op på barnets/den unges forløb.

Socialstyrelsens seneste afdækning af området viser, som beskrevet ovenfor af tabel 2, at det blot er 20 af landets kommuner, der aktuelt har en ordning, der omfatter en kommunalt forankret

[16] Hjemmesiden kan tilgås her: https://www.fritidmedbistand.no/

fritidsvejledning, som en integreret del af indsatsen. Endvidere har syv kommuner frivillige tilkoblet, som står for vejledningsdelen. En række øvrige kommuner har lagt fritidsvejledningsdelen ud til andre aktører.

Den oprindelige model fra *Fritid med Bistand* er således ikke så udbredt længere, da en stor del af kommunernes ordninger udelukkende baserer sig på den økonomiske støtte. Det undersøgende og individbaserede sigte i modellen er dog stadig hovedingredienser i mange af kommunernes tilgange, som i vid udstrækning har en håndholdt karakter og er meget relationelt båret.

Det er forskelligt, i hvor stor udstrækning kommunerne tilpasser deres metode efter målgruppen. 16 kommuner svarer i spørgeskemaundersøgelsen, at de tilpasser deres metodiske tilgang efter det konkrete barn, hvorimod 19 kommuner svarer, at tilgangen er den samme, og at de ikke tilpasser deres metodiske tilgang.

I et eksplorativt interview med Viborg Kommune, fortæller de ansvarlige koordinatorer for kommunens fritidspasordning, at man med fordel kan have større fokus på forældrene og barnets netværk i den metodiske tilgang: ”*Nogle gange tænker jeg, at det ville give mening at italesætte fritidspas som noget for familien, så man får familien integreret helt fra starten af. Tænk forældrene ind i forhold til hvad der er realistisk. Forældre er sindssygt vigtige, hvis der skal findes en holdbar løsning”* (fritidspas-koordinator, Viborg Kommune).
Erfaringer viser generelt (Oxford Reseacrh, 2009), at forældreinddragelse er vigtigt fra start, hvis barnet skal fastholdes i aktiviteten.

Organiseringsmodeller
Der findes mange forskellige variationer i, hvordan fritidspasordningen organiseres lokalt. DGI har lavet en oversigt over forskellige organiseringsmodeller af fritidspas (DGI, 2021) med udgangspunkt i fire konkrete kommune-cases, der overordnet skitseres som følgende:

1. **En fritidspasordning udelukkende til kontingentstøtte**, som er baseret på en husstands samlede indtægt.
2. **En enkel relationsmodel**, (også primært kontingentstøtte) hvor en tillidsperson som f.eks. en lærer på barnets skole, en sundhedsplejerske eller en frivillig med kendskab til familiens situation og behov, indstiller til fritidspas. Kriterierne er typisk udformet, så de favner bredt, ift. at familien af fx økonomiske, sociale eller kulturelle årsager kan tildeles fritidspas, så ordningen kan have betydning for mange børn og unge i grå-zonen.
3. **En udvidet relationsmodel**, der også har tilknyttet frivillige fritidsguider som regel i samarbejde med en civilsamfundsorganisation. Kommunens fritidspaskoordinator arbejder netværksbaseret ift. fx skoler, boligområder og civilsamfund og understøtter samarbejdet med det lokale foreningsliv. Fritidspaskoordinatoren fungerer desuden vejledende ift. familiens matchmaking med en forening. De frivillige guider vejleder familien og tilbyder følgeskab i det første møde med foreningen, og kommunen løser på den måde problemstillinger med, at forældrenes svage ressourcer og manglende foreningserfaring ofte kan være en barriere for børnenes deltagelse.
4. **En omfattende relationsmodel** med fritidsvejledning, mentorstøtte og udvidet samarbejde med foreningsliv og andre partnere. I tillæg til model tre indebærer denne model yderligere faglig sparring med og kapacitetsopbygning af foreningsliv og civilsamfund, samt tilbud om længerevarende mentorstøtte til familier, der i særlig grad befinder sig i en udsat situation.

De fire eksempler illustrerer konkrete kommunemodeller. Der findes forskellige variationer over de fire modeller, og de afhænger blandt andet af, hvilke civilsamfundsaktører der er tilstede i de forskellige kommuner.

Det er vigtigt, at der i samarbejdet mellem kommuner og civilsamfund er fokus på at skabe et godt og ligeværdigt samarbejde. Der er flere opmærksomhedspunkter begge parter her skal have sig for øje. Dette gælder både, inden parterne vælger at indgå i et samarbejde og løbende under samarbejdet.

Ligeværdighed, fælles ejerskab og inddragelse kan imidlertid være vanskeligt at etablere i et tværsektorielt samarbejde, da parterne kan have forskellige rationaler. Forventningsafstemning og tydelig kommunikation om målet for samarbejdet er derfor afgørende. Samarbejdsrelationer baseret på en klar og tydelig rollefordeling, som understøtter de fælles mål i projektet. Roller og ansvar skal gerne afklares tidligt i processen, men skal også kunne justeres undervejs (Rambøll, 2017).

For at kunne opnå et effektivt samarbejde til gavn for målgruppen er det vigtigt, at både den frivillige organisation og den offentlige aktør har en fælles forståelse af rollefordelingen, og hvem der er ansvarlig for hvad. Det kan bidrage til at forebygge misforståelser og forvirring og giver samarbejdsparterne et værktøj til at holde hinanden ansvarlig for de fælles aftaler.

Implementering af fritidspas

I henhold til Vidensdeklarationen vedrører implementeringsviden, hvorvidt og hvordan indsatsen/metoden er implementerbar i en dansk kontekst. Medio 2017 udgav Socialstyrelsen en implementeringsguide (DEFACTUM, 2017), som indeholder anbefalinger til, hvordan man kan understøtte vellykket implementering af en fritidspasordning i praksis.

Dette afsnit bygger på de erfaringer, som skitseres i publikationen, samt interviews lavet i april 2021 med fritidsvejlederne fra Viborg Kommunes fritidspas og projektlederen for Holstebro Kommunes fritidspas - de to kommuner som også er blevet brugt i forbindelse med omkostningsvurderingen (se afsnittet, *økonomi og omkostningsvurdering*).

Implementering af en fritidspasordning i en kommune varierer, jævnfør også ordningernes forskelligeartede udformninger. Erfaringen er dog, at det er nødvendigt at afsætte tid og ressourcer til en koordinerende fritidsvejleder/ projektleder, som kan samle trådene og holde kontakt til alle involverede aktører, sikre procesevaluering samt holde opmærksomhed på fremdrift i implementeringsforløbet.

Opgavepaletten for fritidspaskoordinatoren er meget bred og varierende, og rollen kræver en række forskelligartede kompetencer. Foruden mødet med barnet rummer arbejdet kontakt til forældrene, administrative opgaver, koordineringsevner, politisk tæft i forhold til at sikre fremtidig forankring samt blik for brobygning til civilsamfundet. I Viborg kommune fortæller de, at det kan være svært at finde folk til at varetage den brede opgavepalette: *"Fordi det er så forskelligartet, fra at sidde hjemme hos en familie med røg i hjemmet, til at sidde til et strategisk styregruppemøde, til at have idrætstøj på og lave noget med børnene til at sidde med administrative opgaver med økonomi og lign., kan det være svært at finde folk, som kan se sig selv i en rolle med så divers en opgavepalette".* (Fritidspaskoordinator, Viborg Kommune)

Det er vigtigt, at man på forhånd og undervejs gør sig overvejelser om, hvordan man kan få afdækket opgavepaletten og eventuelt få opdelt, hvem der sidder med hvilke opgaver. I forhold til kompetencer, i forbindelse med at sikre et godt samarbejde med civilsamfundet, viser en afdækning, at *"de fagprofessionelle udtrykker kompetencebehov, der handler om netværksledelse, relationskompetence og et større gensidigt kendskab til hinandens virkeligheder blandt kommunale medarbejdere og frivillige organisationer. De nævner også kompetencer i at kunne skifte perspektiv, sætte sig i andre aktørers sted og tilsidesætte egen faglighed. Det er også vigtigt at kunne se en mening med at samarbejde og at være god til at samarbejde samt at kunne tage udgangspunkt i borgernes behov."* (Espersen H. H., Andrade S. B. & Kirkegaard S., 2021).

Opmærksomhed på kompetencer og rollefordeling er således vigtige elementer i en succesfuld implementering, der desuden rummer en række andre aspekter. I Socialstyrelsens føromtalte anbefalingsguide til en vellykket implementering (DEFACTUM, 2017) tages der udgangspunkt i Implementeringsmodellen[17], der er bygget op omkring fire hovedfaser. De fire faser viser vejen til en succesfuld implementering af fritidspas på baggrund af erfaringer fra tidligere forsøg med etablering af fritidspasordninger.

[17] Implementeringsmodellen er udviklet af Duncan Meyers m.fl. under overskriften "Quality Implementation Framework". Meyers.D.et.al. (2012): The Quality Implementation Framework: A Synthesis of Critical Steps in the Implementation Process. Implementation Science 50:462-80

De fire faser kan ses af nedenstående figur:

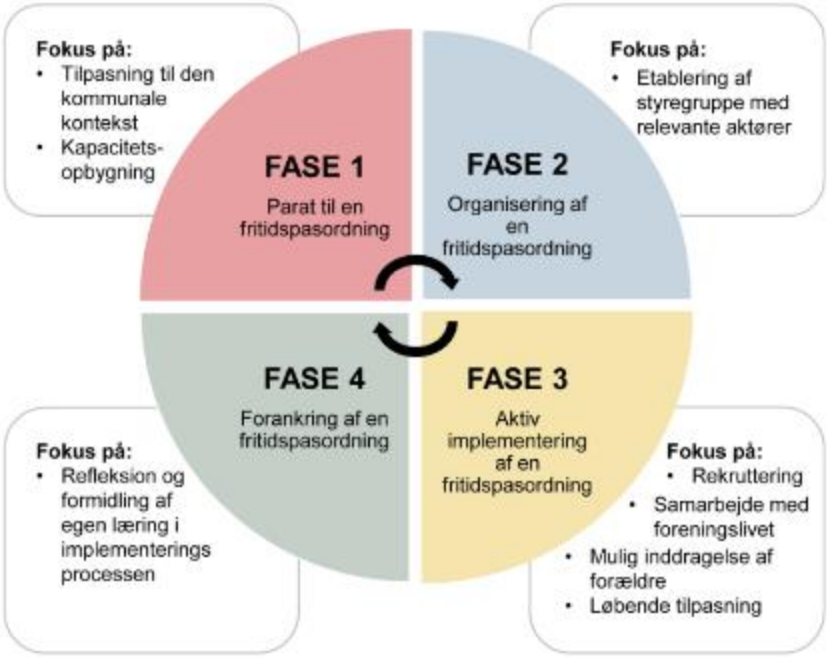

Figur1: Fasemodellen er baseret på modellen, som skitseres i (DEFACTUM 2017): Kom godt i gang med en fritidspasordning – Inspiration til implementering, med få sproglige og indholdsmæssige justeringer på baggrund af nærværende vidensopsamling. Socialstyrelsen.

I den **første fase (forberedelse)** er det nødvendigt, at kommunen foretager en behovs- og parathedsanalyse, hvori man forholder sig til konteksten og de lokale forhold, som ordningen skal virke i.
I Holstebro Kommune begyndte man på baggrund af en sundhedsanalyse, der viste at udsatte børn og unge bevægede sig mindre end andre børn og unge i kommunen. I Viborg Kommune lavede man på baggrund af en forudgående analyse en køreplan for, hvordan man kom ud i alle områder – og gjorde opmærksom på vigtigheden af fritidslivet.

For at sikre forventningsafstemning med den kommunale ledelse, de frivillige organisationer og foreningsliv skal relevante aktører inddrages i den tidlige samskabelsesproces. Formål og målgruppe for fritidspas skal desuden afgrænses, og ordningens metode tilpasses herefter.

Implementering af fritidspas kræver opmærksomhed på og støtte til, at der sker:

1) Tilpasning mellem fritidspasordning og den kommunale kontekst, som ordningen skal fungere i.

   I Viborg Kommunes fritidspasordning er man meget opmærksom på hele tiden at få fritidspasordningen til at blive en naturligt integreret del af kommunens samlede strategi og igangværende indsatser. De formulerer det som, at man arbejder med at koble

fritidspasset på noget af det etablerede og formaliserede – ”*at tappe ind i nogle af de strukturer, der allerede eksisterer i forvejen*”

I Holstebro Kommunes fritidspasordning taler de om: ”*Faglig værdi i resten af Holstebro: Et værktøj til de fagprofessionelle, som de kan spille ind, når det er nødvendigt.*”

2) Kapacitetsopbygning, så kommunen kan drive ordningen fremad.

Kapacitetsopbygning handler blandt andet om, at der er opbakning fra de kommunale ledelser, fra eksterne samarbejdsparter og fra de fagprofessionelle, som skal implementere indsatsen. Det er også vigtigt i denne forbindelse at sikre involvering af civilsamfundet.

I Viborg Kommune har man helt fra begyndelsen været bevidst om en tydelig kommunikation for derved at sikre opbakning i ledelsen og hos de forskellige samarbejdspartnere. Dette har man gjort ved at lave en aftale med alle foreninger om, at de kunne spille ind på ordningen. Kommunen har dermed forsøgt at skabe ejerskab hos de relevante aktører, hvilket ligger i forlængelse af den måde, man i kommunen gerne vil samarbejde med civilsamfundet på.

I implementeringsfasen var Viborg Kommune begunstiget af, at der var stor opbakning i sekretariatsledelsen i forhold til at prioritere indsatsen: *”Der var flere i ledelsen som havde øje for projektets værdi, og fritidsvejlederen blev en ’feel good’ – i forhold til fortællingen om den helhedsorienterede indsats. Vi var brobyggeren mellem dagtilbud, skole og fritidsliv - Så det var altid en god historie at fortælle, hvor vi var på vej hen med det”* (Fritidskoordinator, Viborg kommune).

Viborg Kommune fortæller desuden, at man har arbejdet meget med at koble fritidspasset på noget af det etablerede og formaliserede, så det kan være levedygtigt i den kontekst, det skal fungere i: *”Der skulle være nogle arbejdsgange for at nå alle børnene, som det gav god mening at koble fritidspasset op på. […] vi har arbejdet meget med at få det integreret som en aktiv del af igangværende indsatser, så det ikke bliver noget sideløbende og frakoblet”* (Fritidskoordinator, Viborg kommune).

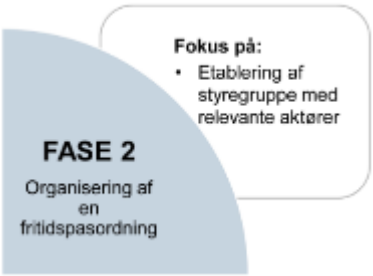

Den **anden fase (koordinering og organisering)** i implementeringen af fritidspas har særlig opmærksomhed på at afklare og etablere en organisation med ledelsesansvar, nøglepersoner og rolle- og ansvarsfordeling. Kommunen kan eksempelvis nedsætte en styregruppe for fritidspas, hvor involverede ledelser kan koordinere tiltag med hinanden og træffe overordnede beslutninger om implementeringsforløbets prioritering og fremdrift.

I Viborg Kommune sammensatte man styregruppen på en måde, så man forsøgte at tænke alle vigtige interessenter ind. For eksempel indgik en repræsentant fra Den Boligsociale Helhedsplan, idet man vidste, at der ville komme børn herfra, så man på den måde havde ”repræsenteret” målgruppen i styregruppen. Derudover var der et stort fokus på at række en hånd ud mod foreningslivet ved at have en fra Idrætsrådet repræsenteret i styregruppen.

Den tredje fase (når man er kommet i gang) i implementering af fritidspas har fokus på løbende læring og justeringer i implementeringsforløbet. Det er vigtigt, at der jævnligt er en systematisk gennemgang af, hvordan implementeringen skrider frem.
Vigtige områder er:

- rekruttering af børn og unge,
- rekruttering og fastholdelse af frivillige (hvis der samarbejdes med frivillige),
- samarbejdet med foreningslivet,
- mulig inddragelse af forældre.

Det kan for eksempel gøres ved, at der etableres et monitorerings- og dokumentationssystem, som løbende kan tilvejebringe data om implementeringsprocessens fremdrift og fritidspasordningens resultater.

I forbindelse med rekruttering af børn og unge fortæller projektlederen fra Holstebro Kommune, at 85-90 % af børnene rekrutteres til fritidspas igennem fagpersonale – socialrådgivere, sundhedsplejersker, lærere, dagtilbudspersonale – og at det derfor er vigtigt, at ordningen er kendt og vellidt på skoler, i fritidsklubber osv.

Når implementeringen ikke forløber som planlagt, bør de involverede parter identificere, hvor der er barrierer og igangsætte de handlinger**,** som kan imødegå barriererne og fremme en fortsat implementering.

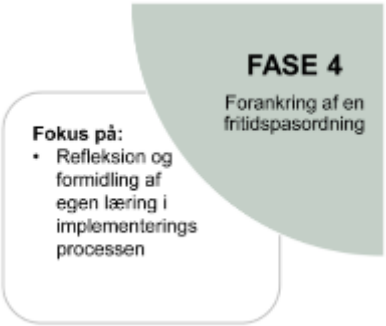

Den **fjerde fase** i implementering af fritidspas handler om forankringen med fokus på refleksion over og formidling af egen læring i implementeringsprocessen med henblik på fremtidig forbedring. Mange fritidspasprojekter begynder som et projekt på 2-3 år. Det kan være fordelagtigt helt fra begyndelsen, at en projektleder eller andre omkring projektet i rette tid, i forhold til kommunal budgetlægning og ansøgningsfrister for eventuelle eksterne midler, arbejder fokuseret på at sikre opbakning til en fremtidig driftsmodel.

Det er derfor vigtigt, at man evaluerer og informerer om foreløbige resultater af fritidspas til beslutningstagere for at styrke den fremtidige drift. Erfaringer viser, at det er vigtigt at orientere beslutningstagere om ordningens fremgang løbende – og helst så tidligt som muligt. Det kræver, at man på forhånd gør sig bevidst, hvilke parametre man ønsker at måle på.

Effekt af fritidspasordninger

Generelt er udsatte børns fritidsliv et område, hvor der findes meget lidt forskning[18]. På den baggrund har Socialstyrelsen lavet en opdateret litteratursøgning for at afdække, om der i det sidste årti er fremkommet ny væsentlig forskning. Litteratursøgningen viser, at det er begrænset, hvad der er lavet af større nationale evalueringer på området.

[18] (Dahl K. M. 2007): *"Den skandinaviske forskning, der ikke er specielt omfattende, er for størstedelens vedkommende beskrivende, og der mangler både kvalitativ forskning, der beskæftiger sig direkte og dybdegående med udsatte børns fritid, og kvantitativ forskning, der ser på sammenhænge mellem udsatte børns fritidsliv og deres trivsel på kort og lang sigt".*

Fritidspas som projekt har, som tidligere skrevet, været en del af satspuljen i 2006-2009 og i 2010-2014. Evalueringen af fritidspas fra første projektperiode (Oxford Research, 2009) konkluderer, at fritidspas er blevet særdeles godt modtaget. Det vurderes som et yderst relevant tiltag af de interviewede fritidsvejledere med forankring i forvaltningen eller på skoler, sagsbehandlere på børn- og ungeområdet og de friville foreninger. Samme vurdering gav også børnene/de unge, deres forældre og foreninger, som indgik i evalueringen.

Derudover er der lavet en erfaringsopsamling på baggrund af anden projektperioden i 2010-2014, *(*Socialstyrelsen*,* 2016), som konkluderer noget tilsvarende: *"Det samlede indtryk er, at Projekt Fritidspas er blevet godt modtaget i kommunerne, og 85 % af fritidsvejlederne vurderer, at projekterne har fungeret enten "rigtig godt" eller "godt" i forhold til at fastholde børnene og de unge i fritidsaktiviteterne".*

Der er desuden lavet en lang række lokale evalueringer af fritidspasprojekter i forskellige kommuner[19] (primært kommuner som var med i satspuljeprojektet i perioden 2010-2014). Alle evalueringerne er positive over for projektet og effekten af indsatsen, her illustreret med et udsagn fra evalueringen af Fredericias fritidspasordning: *"De involverede i projektet mener da også, at Fritidspas har nået sine mål. Det gælder især målene om at give udsatte børn og unge bedre muligheder for at deltage i organiserede fritidsaktiviteter og at øge børnenes livskvalitet".*

I forbindelse med spørgeskemaundersøgelsen er de 62 kommuner, som har svaret, at de har en fritidspasordning, desuden blevet spurgt til deres evalueringspraksis. Her svarer kommunerne som angivet i nedenstående tabel 5:

Tabel 5
Fordeling af antal kommuner der systematisk evaluerer på, hvordan det går med de børn/unge, som de er i kontakt med

Systematisk evaluering	Antal Kommuner
Ja	19
Nej	35
Ikke svaret	8

Anm.: N=62 kommuner. Opgørelsen er baseret på kommuner, der tilbyder fritidspasordning.
Kilde: Socialstyrelsens spørgeskemaundersøgelse om fritidspas 2021

Alle kommuner, som har en evalueringspraksis, forholder sig først og fremmest til fastholdelse i aktivitet/frafald i aktivitet og dernæst, om der er brugertilfredshed hos børnene, de unge og de lokale foreninger.

Ingen af evalueringerne forholder sig til "effekt" i forhold til, om indsatsen har den ønskede virkning, men har gennem primært spørgeskemaundersøgelser prøvet at påvise tilfredshed med fritidspasprojekterne og øget livskvalitet hos børnene/de unge, som følge af deltagelse i fritidslivet.

[19] På baggrund af en litteratursøgning er der fundet 13 evalueringer af kommunale fritidspasordninger (se bilag i nærværende vidensopsamling)

Økonomi og omkostningsvurdering – to modeller

Socialstyrelsen har foretaget en omkostningsvurdering af to modeller for indsatsen fritidspas ved brug af Socialstyrelsens Omkostningsmodel[20].

Omkostningsvurderingen bidrager med viden om, hvilke udgifter en kommune kan forvente, at en fritidspasordning har ifm. opstart og efterfølgende løbende udgifter. Omkostningsvurderingen kan desuden bruges som input til en budgetøkonomisk analyse i Den Socialøkonomiske Investeringsmodel (SØM)[21].

Herunder foretages der omkostningsvurderinger af to forskellige modeller for fritidspas:

- Model 1: Fritidspas med kontingentstøtte og ansatte fritidsvejledere
- Model 2: Fritidspas med kontingentstøtte og frivillige fritidsguider.

Model 1 baserer sig på organiseringen af fritidspas i Viborg Kommune, og Model 2 baseres på organiseringen af fritidspas i Holstebro Kommune.

Input og antagelser

I omkostningsvurderingerne opstilles et scenarie, hvor de to modeller etableres og videreføres i en kommunal kontekst over en treårig periode.

I Model 1 etableres et team bestående af tre fuldtidsansatte fritidsvejledere med pædagogisk baggrund, der anvender to måneder på forberedelse og etablering af indsatsen, hvorefter indsatsen videreføres i den resterende del af en treårig periode. I det første år, et barn eller ung deltager i fritidspas, kan barnet/den unge modtage op til 1.000 kr. i kontingentstøtte.

Kontingentstøtte i de efterfølgende år finansieres via egenbetalinger gennem afdragsordninger med kommunen eller via fondsfinansiering. En økonomimedarbejder står for udbetalingen af kontingentstøtte og administrationen af afdragsordninger. Ud over omkostninger til løn og kontingentstøtte anvendes der årligt 10.000 kr. til markedsføringsmaterialer mv. 79 pct. af børn og unge i denne model modtager både kontingentstøtte og fritidsvejledning.

I Model 2 etableres et team bestående af én fritidspaskoordinator, der anvender ti timer pr. uge på fritidspas, én projektleder, der anvender 2-3 timer pr. uge på fritidspas samt 8-10 frivillige fritidsguider. Fritidspaskoordinatoren og projektlederen anvender fem måneder på etablering af indsatsen, hvorefter indsatsen videreføres i den resterende del af en treårig periode. I hvert år, et barn eller ung er en del af fritidspas, kan barnet/den unge modtage op til 600 kr. i kontingentstøtte. En økonomimedarbejder står for udbetalingen af kontingentstøtte. Ud over omkostninger til løn og kontingentstøtte anvendes der årligt 40.000 kr. til frivillige fritidsguider, PR og hjemmeside samt foreningsaftner. 88 pct. af børn og unge i denne model modtager udelukkende kontingentstøtte.

Resultater

Det fremgår af tabel 6 nedenfor, at omkostningerne i alt, for det specificerede scenarie af fritidspas med kontingentstøtte og ansatte fritidsvejledere i Model 1 ved gennemsnitligt 451

[20] Dette afsnit er en sammenfatning. Hele omkostningsvurderingen kan findes her: https://socialstyrelsen.dk/udgivelser/omkostningsvurdering-af-fritidspas.
[21] Du kan læse mere om SØM på Socialstyrelsens hjemmeside her: https://socialstyrelsen.dk/tvaergaende-omrader/socialstyrelsens-viden/som-og-okonomiske-analyser/som

deltager pr. år i en treårig periode, beløber sig til ca. 5,7 mio. kr., mens omkostningerne pr. deltager beløber sig til ca. 4.400 kr.

Omkostningerne i alt, for det specificerede scenarie af fritidspas med kontingentstøtte og frivillige fritidsguider i model 2 ved gennemsnitligt 241 deltager pr. år i en treårig periode, beløber sig til ca. 1,3 mio. kr., mens omkostningerne pr. deltager beløber dig til ca. 1.900 kr.

Tabel 6
Antal deltagere, omkostninger i alt for en treårig periode og omkostninger pr. deltager ved de to modeller for fritidspas i de specificerede scenarier (2021-priser):

Antal deltagere og omkostninger	Model 1: Fritidspas med kontingentstøtte og ansatte fritidsvejledere	Model 2: Fritidspas med kontingentstøtte og frivillige fritidsguider
Gns. antal deltagere pr. år	451	241
- Modtager kun kontingentstøtte	10 pct.	88 pct.
- Modtager kun fritidsvejledning	11 pct.	6 pct.
- Modtager både kontingentstøtte og fritidsvejledning	79 pct.	6 pct.
Omkostninger i alt for en treårig periode, kr.	5.710.416	1.287.875
Gns. omkostninger pr. deltager, kr.	4.401	1.863

Kilde: Baseret på input fra Viborg Kommune og Holstebro Kommune om deres respektive fritidspasordninger. Beregnet vha. Socialstyrelsens omkostningsmodel.

Når der foretages følsomhedsanalyser på resultatet ved ændring i særligt usikre parametre i omkostningsvurderingerne ligger omkostningerne pr. deltager ved Model 1 inden for et spænd på mellem ca. 3.500 kr. og ca. 5.500 kr., mens omkostningerne pr. deltager ved Model 2 ligger inden for et spænd på mellem ca. 1.500 kr. og ca. 2.300 kr.[22]

[22] Der findes ingen opfølgningsdata på effekten af de to modeller. Hensigten med omkostningsvurderingen er at vise to forskellige eksempler på fritidspasordninger og bidrage med viden om, hvilket udgiftsniveau en kommune kan forvente i hhv. opstart og efterfølgende drift afhængig af det valgt scenarie.

Perspektivering

Som vidensafdækningen viser, fremkommer fritidspasordninger i mange forskellige varianter og former, som både varierer i omfang og omkostninger. De vide rammer for organiseringen af fritidspas øger muligheden for at tilpasse den til forskellige kommunale kontekster. Omstændighederne varierer fra kommune til kommune, men det overordnede formål med fritidspas – at hjælpe og støtte udsatte børn og unge med at blive inkluderet i sunde fællesskaber – er relevant og vedkommende i hele landet.

I ”*Aftale om udmøntning af reserven til foranstaltninger på social-, sundheds og arbejdsmarkedsområdet 2020-2023*” hedder det: *”Udsatte børn og unge deltager i mindre grad i organiserede fritidsaktiviteter end andre børn og unge. De mister dermed muligheden for at knytte relationer og opbygge sociale kompetencer, som på sigt kan være med til at hjælpe dem ud af udsatheden.”*

Det er blandt andet på den baggrund, at der er afsat 22,3 mio. kr. til en pulje, som kan søges i efteråret 2021 af kommuner, som ikke i forvejen råder over en fritidspasordning, til etablering af en sådan.

Formålet med puljen er at ”*styrke udsatte børn og unges sociale kompetencer og muligheder for at deltage i foreningslivet gennem udbredelsen af fritidspas.”*

Denne vidensopsamling indgår som et vidensgrundlag, der kan danne baggrund for arbejdet med etablering af fritidspasordninger i de kommuner, hvor man ikke råder over en ordning. Derudover har opsamlingen ligeledes til hensigt at inspirere til videre udvikling af de allerede eksisterende ordninger, hvor de gode holdbare løsninger skal findes i samspil mellem kommune

og civilsamfund og i tæt dialog med barnet, den unge og familien, for hvem tilbuddet skal være relevant.

I Danmark er der en lang tradition for, at civilsamfundet og den offentlige sektor samarbejder om at løse sociale problemstillinger og gennemføre initiativer til gavn for udsatte borgere. Som afdækningen viser, er der forskellige måder, hvorpå samarbejdet mellem kommunen og civilsamfundet om fritidspas kan organiseres.

Omkostningsvurderingen demonstrerer to forskellige modeller, men samarbejdet om ordningen i den enkelte kommune vil afspejle, hvilke civilsamfundsaktører der er tilstede lokalt. For at arbejde målrettet med relevant brobygning mellem kommunen og civilsamfund er det vigtigt, at samarbejdsparterne har kendskab til relevante foreningstilbud i det lokale civilsamfund og indblik i, hvad det kommunale system kan tilbyde børnene og de unge.

På den baggrund kan både kommunale medarbejdere og frivillige eller lønnede medarbejdere fra civilsamfundet informere børn, unge og deres familier om mulige indsatser, aktiviteter og fællesskaber, som der kan brobygges til enten i regi af civilsamfundet eller det kommunale system. Brobygningen går dermed begge veje.

Et aktivt fritidsliv rummer mange potentialer for børn og unge. Det giver adgang til at deltage i sociale fællesskaber og netværk og fremmer trivsel og sundhed. Foreningslivet faciliterer sunde og forpligtende fællesskaber, og tilbyder for mange børn og unge et frirum til at være ligeværdige med sine jævnaldrende. At deltage i det organiserede foreningsliv kan være et effektivt værn mod udsathed, og med fritidspas understøttes den vigtige samfundsopgave, som foreningslivet i forvejen løfter med at bringe flere ind i fællesskabet.

Fritidspas udgør et overskueligt initiativ både økonomisk og organisatorisk, som kan understøtte trivsel, læring og udvikling hos udsatte børn og unge. Samtidig er fritidspas et oplagt redskab til at etablere stærkere og mere forpligtende partnerskaber mellem kommune og civilsamfund på det sociale børne- og ungeområde, som er til gavn for målgruppen.

Litteratur

Andersen S. & Helweg-Larsen K. (2008). *Børns fysiske aktiviteter i skole og fritid*. Statens Institut for Folkesundhed, Syddansk Universitet.

Center for Idræt og Biomekanik (2015). *Evaluering af projekt fritidspas i Fredericia Kommune*. Syddansk Universitet, Odense.

Center for Kriminalitetstruede unge (2012). *Kvantitativ evalueringsrapport 2012 - Idrætsprojektet*.

Christensen G. & Christensen M. L. (2021). *Børn og unge i get2sport-foreningerne*. VIVE, København.

Dahl K. M. (2007). *Udsatte børns fritid – et litteraturstudie*. SFI - Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, København.

DEFACTUM (2017). *Kom godt i gang med en fritidspasordning – Inspiration til implementering.* Socialstyrelsen.

DGI (2021). *Fritidspas – En gennemgang af viden, kommunemodeller og praksis*.

Espersen H. H., Andrade S. B. & Kirkegaard S. (2021). *Styrkelse af samarbejdet mellem frivillige og kommuner gennem uddannelse – En afdækning af behov og efterspørgsel*. VIVE, København.

Idrættens analyseinstitut (2019). *Kommuner med fritidspasordning.*

Ottosen et. Al (2018) *Børn og unge i Danmark, velfærd og trivsel 2018*. VIVE, Køebnhavn.

Ottosen M. H., Lausten M., Frederiksen S., Andersen D. (2015): *Anbragte børn og unges trivsel* 2014. SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, København.

Oxford Research (2009): *Evaluering af forsøg med fritidspas til udsatte børn og unge*. Socialstyrelsen.

Rambøll (2017). *Erfaringsopsamling i forbindelse med puljen til fremme af samarbejde mellem kommuner og frivillige organisationer.* Socialstyrelsen.

Sandø M. (2009). *Handicap og foreningsliv 2009*. Servicestyrelsen.

Servicestyrelsen (2010). *10 gode råd om udsatte børn og unges fritidsliv.*

Socialstyrelsen (2016). *Udbredelse af erfaringer med fritidspas – erfaringsopsamling.*

Socialstyrelsen (2017a). *Socialstyrelsens vidensdeklaration*.

Socialstyrelsen (2017b). *Inspirationsmateriale. Servicelovens §11 stk. 3 – en tidlig og forebyggende indsats.*

Bilag

Relevant litteratur vedrørende fritidspas som ikke fremgår af litteraturlisten.

(Litteratursøgningen er gennemført marts/april 2021.)

- *AiA – en aktiv fritid for barn og unge: resultater fra delprosjekt 1 med anbefalinger: rapport.* Trude Marianne Midtgård og Kari Sand. Trondheim: SINTEF, 2020.
- *Aktivt idrætsliv for udsatte børn fra mindrebemidlede hjem: Evaluering af projekt.* Henrik Nørgaard. Horsens: Broen Danmark, 2012.
- *BROEN Danmark: Status 2019 – aktiviteter, støtte og frivillige: status for aktiviteter, støtte og frivillige i BROENs lokalforeninger og landsorganisation*. Horsens: BROEN Danmark, 2020.
- *Brugerrettet evaluering af Fritid til Alle.* Hedensted: Hedensted kommune, 2014.
- *Børnenes Brobygger: Baselineundersøgelse af samarbejdet mellem Fredericia Kommune og civilsamfundet.* Katrine Nøhr og Hanne Søndergård Pedersen. Kbh.: VIVE, 2020. + Børnenes Brobygger: Dokumentations- og evalueringsplan. Hanne Søndergård Pedersen og Katrine Iversen. Kbh.: VIVE, 2018.
- *Børnenes brobygger: Baselineundersøgelse af samarbejdet mellem Herning Kommune og civilsamfundet: Notat.* Hanne Søndergård Pedersen og Katrine Nøhr. Kbh.: VIVE, 2017.
- *Delrapport: Følgeforskning og evaluering av forsøk med fritidskortordninger: Erfaringer fra forsøkskommunenes innføring av Fritidskortet.* Daniel Arnesen, Anne Skevik Grødem, Rune Ervik og Iver Eimhjellen. Oslo I Institutt for samfunnsforskning, 2021.
- *Deltagelse i frivillige organisasjoner: Forutsetninger og effekter.* Bernard Enjolras, Kari Steen-johnsen og Guro Ødegård (red.). Bergen/Oslo: Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor, 2012.
- *DIF get2sport: Effekten af foreningsidræt i udsatte boligområder*. Lau Tofft-Jørgensen. Brøndby: Danmarks Idrætsforbund, 2017.
- *Et aktivt fritidsliv skaber større trivsel: Analyse: 13-åriges fritidsliv: Børneindblik 8/14.* Kbh. Børnerådet, 2014.
- *Evaluering af DBU get2 fodboldskoler 2019.* Brøndby: DBU, 2019.
- *Evaluering af Hel Fritid 2020.* Slagelse: Slagelse kommune, 2020.
- *Evaluering af Like My Life.* Frederiksberg: Oxford Research, 2014.
- *Evaluering af projekt Aktiv Fritid i Esbjerg Kommune: Erfaringsopsamling vedrørende metodeudviklingen.* Esbjerg: Esbjerg kommune, 2015.

- *Evaluering af Projekt Aktiv Fritid i Esbjerg Kommune: Evaluering af de kortsigtede mål.* Esbjerg: Esbjerg kommune, 2015.
- *Evaluering av tilskuddsordningen Inkudering i idrettslag.* Linn Synnøve Skutlaberg et al. Bergen: ideas2evidence, 2020. – Rapport 9:2020)
- *Fast Forward Evaluering 2015: Fast Forward Fritidspas: En indsats for fritidsinaktive børn og unge.* Majken Agerbo Skræddergaard. Herning: Herning kommune, 2015.
- *Flygtningebørn i udsatte positioner: Rapport – juni 2018.* Odense: LG Insight, 2018.
- *Forening for alle: en håndbog til inklusion af børn med særlige behov i foreningslivet.* Marie Fuglsang Brouer. Næstved: Foreningsforlaget, 2018.
- *Fritid sammen med andre: tilrettelagte fritidstjenester i endring.* Kristjana Kristensen, Anders Midtsunstad og Dag Ofstad (red.). Bergen: Fagbokfrlaget, 2018.
- *Fritidsvejledning med fritidspas: Evalueringsrapport.* Grenå: Norddjurs kommune, 2015.
- *Fritidsvejledning og fritidspas.* Struer: Ungdomsskolen Struer, 2013.
- *Får alle barn og unge delta?: En undersøkelse blant norske kommuner om hva de gjør for å sikre en inkluderende fritidsarena.* Oslo: Redd Barna, 2019.
- *Idrættens outsidere: Inklusion eller eksklusion af vanskeligt stillede børn og unge i idræt.* Bjarne Ibsen et al. Odense: Syddansk Universitet, Institut for Idræt og Biomekanik, 2012.
- *Kom godt i gang med en fritidspas ordning: Inspiration til implementering.* Odense: Socialstyrelsen, 2017.
- *Motionsfodbold og medborgerskab: fodbold og samskabelse som ramme for udvikling af medborgerskab hos udsatte drenge.* Knud Ryom og Reinhard Stelter. I: Forum for idræt, Årg. 34, 2019.
- *Plads til alle: Evaluering.* Kbh. Red Barnet, 2018.
- *Plads til alle: Surveyresultater maj-juni 2017.* Kbh.: Red Barnet, 2017.
- *Rapport: Kartlegging og modelanbefaling Fritidskort.* Oslo: Frivilighet Norge, 2019.
- *Socialt udsatte i idrætten: Definitioner og eksisterende viden: Delrapport 1 i projektet "Idræt for socialt udsatte".* Maja Pilgaard og Steffen Rask. Kbh.: Idrættens Analyseinstitut, 2018.
- *Sosial ulikhet i barn og unges deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter: Betydningen av sosioøkonomiske ressurser, geografi og landbakgrunn.* Sigurd Eid Jacobsen et al. Bergen/Oslo: Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor, 2021.
- *Store forskelle på kommuners støtte til udsatte børns fritidsliv.* Webartikel på Idrættens Analyseinstituts website: https://idan.dk/nyhedsoversigt/nyheder/2017/b059_store-forskelle-paa-kommuners-stoette-til-udsatte-boerns-fritidsliv/
- *Unge og fritidsaktiviteter.* Marianne Malmgren et al. – Kbh. CASA, 2012.

- *Unge, idræt og fællesskab: udvalgte indsigter og anbefalinger.* Julie Bohn Rasmussen et al. Brøndby: DGI Unge-taskforce, 2018.

Socialstyrelsen

Socialstyrelsen
Edisonsvej 1
5000 Odense C
Tlf.: 72 42 37 00

www.socialstyrelsen.dk

august 2021